

boom terug, en geplukte vruchten vergeten heur oorsprong. Maar zoo is het met een mensche-lijk huisgezin niet. Zulk een gezin lijkt wel een plant, die allengs in stukken uit elkaar loopt, maar zoo, dat de uiteengegane stukken toch nog met onzichtbare banden of vezelen aan elkaar verbonden blijven.

De telegraaf komt er nog het naast bij. Als te Parijs de magnetische draad in den grond wordt gestoken, en men steekt het andere uiteinde van dien draad te Amsterdam in den bodem, en de toestel werkt, dan heeft er opeens, onder den grond door, een verbinding plaats van de elektrische kracht. Het trekt van die punt, die te Parijs in den grond steekt, tot naar die punt, die bij ons in den bodem ging. Men noemt dat een strooming. Men merkt en weet dat er een verbinding is. Maar het is een verbinding, die aan onze waarneming ontsnapt. En zoo nu, en sterker nog is het ook met de banden van het bloed, vooral indien de banden van den geest er op werken mogen. Want of het éne kind dan in het éne en het andere in het andere werelddeel is, als door een elektrischen stroom, die ongezien door de lucht trekt, blijven dan die harten toch op den versten afstand verbonden. En als 's avonds de knieën worden gebogen en uit alle stad en dorp de gebeden naar den Hooft opklommen, dan werken al die stroomingen, dan trekken al die banden, en dan is het éne roepen, éne bidden naar den Hooft voor wie van zijn lieven verwijderd is en toch voor zijn lieven liefde voelt in het hart.

Toch kan niet genoeg geklaagd, dat de trekking dier geheimzinnige onzichtbare banden niet nog sterker is; niet genoeg getreurd, dat juist in onze dagen, de onderlinge verkieftheid en saamhorigheid vaak zoo nauwelijkt werkt.

Ge hebt wel recht, dat familiebanden niet kunnen blijven doortrekken, als te sterk geestverschil de zielen uitscheidt. Of heeft niet de Heere zelf gezegd: «Wie niet haat zijn vader en broeder om mijnen wil, is mijns niet waardig?» Niet ook waar, dat Rutha zeggen: «Uw volk is mijn volk», steeds weerklinkt vond in het vroom gemoed? o, Schrijnen moge het u soms door de ziel, maar er is niets tegen in te brengen, als de éne Jezus belijdt en den andere het Kruis een ergernis is, dan kunnen die twee niet saamgaan, ook al heeft eenzelfde moeder ze geboord.

Maar omdat de banden van het bloed ook in uw huis, als het op beslissen komt, nooit de banden van den geest overheerschen mogen, daarom moogt ge toch nimmer die banden van het bloed gering achten.

Die banden van het bloed zijn geleidingen waarlangs iets uit het hart van den een in het hart des anderen uit kan gaan. Er kan langs die geleidingen een *typh van zonde* schieten uit de ziel des éenen in die des anderen; maar ook er kan langs diezelfde geleidingen een *geen overgaan* uit hart in hart.

En dit nu is het kwaad onder dagen, dat de kerk van Christus op die banden des bloeds, als instrumenten van zonde of van zegen, zoo weinig let.

Het wordt alles te geestelijk opgevat.

Ook gij hebt wel een huis. Paulus' zeggen tot den stekbewaarder: «Gij en u huis», is ook voor u wel verstaanbaar. Maar nu denkt ge allicht: «Als die kinderen van mijn bloed zalig moeten worden, zal toch dit werk van den Heere moeten komen; wat kan ik er aan doen?» En zoo staakt ge het woord van vermaning; zwiigen wordt regel; alleen in natuurlijke, wereldsche dingen werken de banden des bloeds nog; maar overigens dat er in die banden des bloeds een kostbaar instrument gegeven is, om ter zaligheid ook voor uw huis werkzaam te zijn, dat hebt ge nooit ingedacht; dien blik hadt ge er nooit op; daar liet ge u niet mee in.

En dit nu is een zonde, die bestraft en bedreiden moet.

In uw macht heeft God de Heere de zaligheid van uw huis zeker niet gesteld. Hij is een jaloezich God, en geeft zijn eere aan geen andere. Hij haart weder, Hij alleen, en alleen God de Heere zelf kan aan uw kind, aan uw vrouw, aan uw broeder het geloof geven. Maar onder uw *plicht* staat niettemin het vermaan en het smeeken der liefde. En als God de Heere u dan niet los in het midden der uwen stelt, maar u met heel uw huis door heilige, teedere, geheimzinnige banden des bloeds zoo verbindt, dat er langs al die banden en draden iets van u op hen kan uitgaan, dan moet ge uw arbeid te werk stellen, ook al bleek in de toekomst, dat het al arbeid en moeite tevergeefs was geweest.

o, Dat er in onze Christelijke gezinnen toch dieper besef opwaakte van deze heerlijke roeping. Eertijds zag men soms reeksen van geslachten, waarin de zegen der genade telkens van vader op kind als overging, en thans is het, of schier uit elk huis het ongelooft zijn prooi komt wegleepen.

Dit gaat niet om goed en have, maar 't gaat om de levende zielen.

En daarom kan er niet sterk genoeg op aangedrongen, dat we voor dat diepgaande kwaad toch liet oog zullen openen.

De kerk van Christus vraagt om *geestelijken* die den Heere dienen in godzaligheid. De kerk van Christus vraagt om geheele *huishoudingen*, die den Heere in onverdelijfelijkheid mogen aanroepen. Ze wil, ze vraagt ook van u, dat ook in uw huis de banden des bloeds niet als een ongebruikt instrument zullen liggen. God schiep ze die banden.

Ze geven u geleidingsdraden. Ze bieden u aansluiting. Ze stellen u in gemeenschap met wie om u zijn.

o, Laat langs die draden, wat door die aansluiting, laat dank zij die gemeenschap, dan ook in uw huis de gloed eener meer dan aardse liefde voor man en vrouw en broeder, voor broeder en zuster werken mogen.

Een liefde die naar Boven loft, die God geve het, meetrekt naar den hemel!

KUYPER.

Amsterdam 10 Februari.

Het Diaconaal Congres, te Utrecht gehouden, heeft ten volle aan de verwachting mogen beantwoorden.

Er lag iets lieflijks in, nu eens saam te zijn om te beraadslagen over wat zoo rechtstreeks tot het hart spreekt en optrekt in de sfeer der heilige Goddelijke harmonietigheid.

Haast schreit men er bij, als men zoo diep beset, hoe egerlijk onze kerken dusver dit deel van heur heerlijke taak verwaarloosd hebben.

Niet nu pas, maar reeds sinds eeuwen. Want al, Rome stak ons hier de loefal. Want al verwierpen de Protestanten het

Ordewezen, en al brachten ze, wat naar Gods Woord was, alle bediening der barmhartigheid naar het Diaconaat terug, ze hadden dan ook in dit Diaconaat alles behoeven op te nemen, wat Rome in zijn Orden gespreid had.

En toch, wel verre van dit te doen, maakte men er zich van af met tamelijk koude bediening, en voorts het stichten van weeshuizen en oude-mannenhuizen, waarvan het nut nog vrij twijfelachtig is.

Niet in elk weeshuis vindt men een Van 't Lindenhout.

Omtrent den gang van het Leiderdorp-sche proces maken sommigen zich blijkbaar een verkeerde voorstelling.

Er zitten in dit proces twee quaestien. De éne quaestie is, of de Kerkvoogdij, gelijk ze thans bestaat, wettig saangesteld is, en dus het recht heeft om over de pastorie te beschikken.

De andere of, gesteld dit is zoo, De. Vlugs zijn recht op inwoning in de pastorie verloren heeft.

Nu had de advocaat van De. Vlugs op beide quaestien den strijd kunnen aanbinden. Maar dit deed hij niet.

Hoofdzakelijk voor hem was, dat De. Vlugs gesommeerd werd om de pastorie te verlaten, en dat dit voorkomen werd.

Uit dien hoofde heeft hij zich op het eerste punt niet verweerd, om allen nadruk te leggen op het tweede, en aan te toonen, dat, gesteld ook, dat Kerkvoogden de qualiteit bezitten (des neen) om dezen eisch in te stellen, die eisch toch, dient afgewezen.

Dit is vaste usantie bij heeren advocaten. Zij handelen niet als theologen en philofofen, die liefst elke quaestie tot in den wortel bezien, maar vragen alleen: Wat biedt de zekerste kans, om mijn client vrij te krijgen?

En daar het nu voor hem vaststaat, dat Kerkvoogden, ook al zitten ze wettig, De. Vlugs niet uit de pastorie kunnen zetten, heeft hij op dit punt al de kracht van zijn pleidooi saamgetrokken.

Aankankelijk niet zonder succes.

Immer het Openbaar Ministerie heeft zich, wat dit punt betreft, geheel met zijn conclusie vereenigd.

Maar vandaar dan ook de schijnbare tegenstrijdigheid, dat de Officier van justitie, enerzijds de qualiteit der eischers als zijnde Kerkvoogden erkent, en anderzijds De. Vlugs tegenover hen gelijk geeft.

Mocht later een proces komen over de Kerkvoogdij, dan zal het nog altoos tijd zijn, om ook hun *qualiteit* te bestrijden.

Wat nu bestreden werd, was alleen hun *eisch*.

Nu het vraagstuk van den dusgenaamden *Ketterdoop* opnieuw de aandacht tot zich trekt, dienen onze lezers eenigermate op de hoogte van deze quaestie te worden gesteld. Oordijds, toen er slechts éne enkele Christelijke kerk op aarde bestond, ook in het zichtbare, en ook naar het instituut, werd elke Doop, die niet door de kerk bediend was, *Ketterdoop* genaamd.

Er was slechts éne kerk. Men kende niet anders dan die éne kerk. Men behoorde tot die éne kerk, of wel men was van geen kerk en behoorde tot de kerk niet.

En al nu wat niet van de kerk was, of buiten de kerk stond, vatte men saam onder het algemeene begrip van *ketter*.

Wel ontwikkelde zich later nog een onderscheid tusschen groepen van belijders die *ketterisch* en groepen van belijders die *schismatisch* waren; maar wat de quaestie van den Doop betreft, heeft men dit onderscheid nimmer duurzaam doen gelden, en alzoo onder den naam van *Ketterdoop* alle zoodanige Doopbedieningen samengevat, die niet bediend waren door de kerk in haar kader en op haar gezag.

Nu moet men zich in dien ouden toestand der Christelijke kerk wel indenken. Er bestond nog geen onderscheid tusschen Roomschen of Protestanten, tusschen Grieken of Armeniërs, tusschen Lutheranen en Gereformeerden, tusschen Baptisten en Remonstranten. Men kende nog niets dan de kerk van Christus.

Die kerk van Christus had haar verborgene geestelijke zijde, maar ook haar openbare in het zichtbare. En geopenbaard in het zichtbare was die kerk niet alleen dan, als de Staat haar erkende, maar ook dan als de Staat haar vervolgde en zij *kruiskerk* was. Hoe toch zou de Staat een onzichtbare kerk hebben kunnen vervolgen, en ook, hoe zouden de Christenen zich hebben kunnen aansluiten bij een kerk, die onzichtbaar was!

En niet alleen dat deze kerk in het zichtbare vindbaar was, maar ze was ook als *instituut* georganiseerd. Deze organisatie begon plaatselijk. Een kerk te Thessalonica. Een kerk te Laodicea. Een kerk in Efeze. Maar van uit deze onafhankelijke plaatselijke openbaringen der kerk kwam al spoedig een Synode of Concilie saam, en alle plaatselijke kerken stemden toe, dat zulk een Concilie de algemeene belangen der gansche kerk op aarde in haar macht had.

Het was niet het dwaze en onzinnige denkbeeld van een *volkskerk*, van een Italiaansche kerk en een kerk in Griekenland, waarvoor men ijverde. Neen, het was de éne kerk, in al deze landen verspreid, die geestdrift inboezemde.

Men leefde in het ijkje bewustzijn van te behooren tot de éne groote *wereldkerk* van Christus.

Vandaar dat men, zoolang dit kerkelijk besef stand hield, aan een Christelijke bestaan buiten die éne kerk niet kon denken.

Wel werd niet ontkend, dat eertijds vrome menschen, door dwaling misleid, niet ook nog buiten de kerk zekere penade met zich konden dragen. Maar *salig* worden buiten die éne kerk kon men niet.

Met die kerk te breken was toch niets minder dan de *liefde* verloochenen voor het Lichaam Christi, en hierdoor veraking der *liefde voor God*. Alzoo doodronde, Moedwillige breking van het hoogste gebod.

Ook al had iemand in opstandigheid buiten de kerk geleefd, zoo kon hij nog wel zalig worden, mits hij maar vóór zijn dood in boete en berouw zijn zonde beleden en beweede. Maar wie hardnekkig bleef en tot aan zijn jongsten snik de kerk van Christus bleef verachten, ging ter helle en was onredbaar verloren. Hij stierf buiten het Lichaam van den Christus.

En nu spreekt het dan toch wel vanzelf, dat, zoolang deze overtuiging stand hield, en er nog geen andere opvatting van de zichtbare kerk in het menscheijk bewustzijn was opgekomen, alle *ketterdoop moest verworpen worden*.

Denk het u toch wel in, dat men zich slechts éne enkele kerk op aarde dacht, zóó dat er zelfs geen twee *instituten* van kerken naast elkander konden bestaan, maar al wat buiten *uw* kerk lag, door u geoordeeld werd dan ook buiten de kerk van Christus te liggen. En dat niet enkel in uw eigen land, maar in de geheele wereld. Stel u voor, dat ge alle Lutheranen, Episcopalen, Methodistten, Baptisten, Grieken en Armeniënen ja al wat er aan belijders, buiten uw eigen *instituu*te kerk, leeft, veroordeeldt als ketter, die buiten de kerk van Christus staan, en die, zoo ze zich vóór hun dood niet in uw kerk laten opnemen, werkelijk verloren gaan.

Ja, zoek u te verplaatsen in een bewustzijn, dat b.v. de Christelijke Gereformeerden hier te lande zouden zeggen: Onze *instituu*te kerk, gelijk die onder onze Synode leeft, is al wat er van Christus' kerk in deze landen bestaat. Buiten de 200,000 leden van onze kerk zijn er geen Christenen; is alles heidensch of met heidenen gelijk staande; en uit de bijna vier miljoen Nederlanders, die buiten onze kerk leven, gaat niemand ten hemel in, tenzij hij nog vóór zijn sterven berouwvol tot onze Synode komt.

En nu vatten we uitnemend, dat ge hier nauwelijks meer inkomten kunt; zoo geheel en al zijn wij aan dezen krijg van denkbeelden ontweend. Vooral dan wordt u dit onmogelijk, zoo ge nu ook aan de *wereldkerk* denkt, en als lid der Christelijke Gereformeerde kerk zeggen gijnt: Ouder de 45 miljoen zielen van Duitschland behoort niemand tot de kerk van Christus, dan die enkele honderden in Benthem, die met onze kerk nog in zeker verband staan, en 't zij we aan Denemarken, aan Zweden of Noorwegen denken, daar is alles niets dan heidendom of ketterij, maar niets van de kerk van Christus, want de kerk van Christus zijn wij.

Toch, en dit verzoeken we onze lezers nu wel in het oog te houden, toch heeft men zóó metterdaad en niet anders in de derde en vierde eeuw onzer jaartelling gedacht.

Er bestond maar éen *geinstitueerde* kerk. Heel de zichtbare kerk leefde in éen instituut. En daarbuiten was op heel de wereld niets dan heidendom, Jodendom of ketterij.

Voorzover er dus buiten die éne niet slechts zichtbare, maar ook *geinstitueerde* kerk, nog personen gevonden werden, die den Doop nabootsten, sprak het dan ook vanzelf, dat deze Doop *geen Doop kon zijn*.

De heilige Doop is een sacrament der kerk; waar de kerk niet is, kan dus ook het sacrament van den Doop niet zijn. Er kan een nabootsing wezen. Een indoepling in of besprenging met water. Ook desnoods het uitspreken van dezelfde woorden als de kerk er bij uitsprak. Maar, ook al leek het op den echten Doop als twee druppelen water, Doop was het niet.

Als vijf rechtters, die in éne rechtbank zitten, saam op reis gaan, en in een Zwitsersche hétel zich de laffe aardigheid willen veroorloven, om daar rechtbankje te gaan spelen, ook al zitten daar dan dezelfde personen, en ook al houden ze zich stipt aan den vorm van het proces, dan is dit toch geen *rechtspraak*, maar *spel*.

En zoo ook hier. Als ketter de kerk uitloopen, en buiten de kerk gaan doen precies zoodaas ze deden toen ze vroeger in de kerk doopten, dan is dat toch geen Doop.

Vereenzelvig ik eenmaal mijn *instituu*te kerk met de kerk van Christus, natuurlijk dan kan er buiten en naast mijn kerk niets meer van de kerk van Christus zijn, en vervalt ook elk sacrament en elke Doop.

En hierdoor is het dan ook gekomen, dat in de derde en vierde eeuw bijna alle toongevende personen en Synoden, zoogoed als zonder uitzondering, van gevoelen waren, dat de *Ketterdoop geen Doop was*; dat alleen de Doop der éne kerk, waartoe ze zelf behoorden, als Doop gold; en dat alle door ketter gedoopte personen of kinderen, *als nog niet gedoopt*, zich aan den Doop hadden te onderwerpen.

Zij, die zich ook nu, in de aangelegenheid van den Ketterdoop, niet aanstonds in onze voorstelling kunnen vinden, hadden zich dan ook waarlijk niet op een enkele uitdaging van Brakel of a Mark behoeven te beroepen.

We zullen hun sterker getuigenis bieden dan ze zelve te voorschijn brachten.

Immers het is een bekend feit, dat (één enkele kerk uitgezonderd) oorspronkelijk alle kerken en synoden en concilia en kerkvaders den Ketterdoop *veroordeeld* hebben, en dat men in de eerste eeuwen onveranderlijk alleen dien Doop erkend heeft, die door de kerk zelve was toebediend. Clemens van Alexandrie, Tertullianus, Cyprinus, Athanasius, Basilus, Cyrillus, en evenzoo de Synoden of Concilia van Karthago (200), Konium (235), Karthago (255) enz., aarelden dan ook geen oogenblik, maar verwerpen eenstemmig allen Doop, die niet door de kerk is toegediend, en vorderen of gelasten dat men zonder ver-

wij zulke schijnbaar gedoopte *alsnog doopen* zal.

Dit was dan ook volkomen consequent. Deze herdoop was van dit standpunt onafscheidelijk.

Alleen de kerk heeft last en opdracht om te doopen. Is er buiten mijn kerk geen zichtbare kerk, dan kan er ook buiten mijn kerk geen Doop zijn.

En toch, is het niet opmerkelijk, is geen der groote oecumenische concilia er ooit toe gekomen, om deze dwaling tot een stuk der belijdenis te verheffen.

Zelfs reeds het Concilie van Nicea in 325 heeft in zijn canones een eenigzins ander standpunt ingenomen, en is onderscheid gaan maken tusschen kettera en kettera. (Zie LABBE EN COSSART, *Acta Conc.*, Par. 1671, vol. II p. 326.)

Van sommige kettera erkende dit concilie den Doop niet, maar van andere wel, en hiermee was natuurlijk de consequentie van het vroeger standpunt gebroken, en dit standpunt zelf in beginsel prijsgegeven.

Doch hierover in een volgend artikel.

Uit Hilversum verzoekt ons de heer S. Dijkstra te melden, dat hij niet in die kerk is bereepen, om den strijd tegen de Synode voort te zetten; alsook dat hij nog nimmer met Dr. Vos uit wandelen ging, met name niet in de Kalverstraat.

Gaarne voldoen we aan dit verzoek, onder opmerking, wat het laatste punt betreft, dat het bericht onze oore kwam, van iemand die volkomen geloofwaardig was, en die zei het zelf gezien te hebben.

Deze vergissing is alzoo niet anders te verklaren, dan dat het iemand sprekend op den heer Dijkstra lijkend was. En wat het eerste punt aangaat, de zin en bedoeling van een kerkeraad is, wanneer die in geen considerant is uitgesproken, altoos moeilijk te constateeren.

Toch zal zelfs Dr. Dijkstra niet beweren kunnen noch durven, dat de kerkeraad van Hilversum, welks voorzitter hij is, na al den geweld der ongerechtigheid die losbrak, en dien hij zelf zoo scherp kastijde, kloeker, moediger en beslister tegenover de Synode is gaan staan.

Hij zal moeten toegeven, dat hij *laauwer*, zwakker, onzijdiger staat.

En dit is ons genoeg.

Dit toch vermaakt, wat we op het oog hadden, verachting bij deze broeders in trouw aan den Heere.

Wederom leverde de heer docent De Cock een bijdrage voor de Doopsquaestie, waarop we niets hebben aan te merken, wat uitgangspunt en beginsel betreft.

Zoo met deze woorden:

Volgens de gereformeerde kerk — en ik schrijf voor gereformeerden dewijl onze doelezende broeders ook gereformeerde willen zijn — is het met den doop der kinderen juist zoodaas met den doop der volwassenen. Bij den doop der kinderen moeten de ouders zelfs verklaren dat de kinderen gedoopt moeten worden, *omdat zij leden der gemeente zijn*. Wat ze zijn, kunnen ze dus niet meer worden. Als leden worden ze gedoopt en ze worden niet gedoopt opdat ze leden worden. De gave des doops wordt hun gegeven, omdat ze leden der Kerk zijn. En leden blijven ze, al is het ook dat ze weeten en maanden ongedoopt blijven. Ja, zij blijven leden tot dat ze hun lidmaatschap door woord of daad vernietigen.

Slechts éne opmerking zouden we ons hierop willen veroorloven.

Uitnemend zegt de heer De Cock dat bij ons geen kind gedoopt wordt, om daardoor lid der gemeente te worden, maar in de onderstelling dat het dit is.

Nu rijst echter de vraag: *Van welke kerk?* Deze symbolische geschriften toch bezigen tweeërlei uitdrukking. Enerzijds 1°, dat deze kinderen, in het lichaam Christi *ingelijfd*, *derhalve lidmaten der gemeente zijn*, en als zoodanig behooren gedoopt te worden; maar ook 2°, ten andere, (zie Cat. vr. 74) dat zij door den Doop eerst in de Christelijke kerk worden *ingelijfd*.

Laat ge nu deze beide uitdrukkingen beide malen op hetzelfde begrip van kerk slaan, dan spreekt het vanzelf, dat ge stuit op tegenspraak en ongerijmdheid. Een lid dat reeds lid van uw lichaam is, kunt ge niet nog eerst in uw lichaam *inlijven*, tenzij uw arm of been gebroken ware, iets waarvan hier natuurlijk geen sprake is.

Onderstelt men derhalve, dat de opstellers van ons Doopformulier en den Catechismus geen ongerijmdheid schreven, dan moet kerk bij hen de éne maal iets anders bedoelen dan de andere maal.

Naar onze voorstelling nu loopt dit uitnemend.

Geen kind is lidmaat der kerk, zegt het Formulier, dan omdat het den lichame Christi *ingelijfd* (Dankgebed) en in Christus *geheiligd* is (Doopvraag). Dit geeft dus het begrip van de onzichtbare kerk, het *lichaam van Christus*, en niemand heeft recht op den Doop, tenzij hij *als zoodanig* gepresenteerd worde.

Vandaar dat de *Vader* dan ook aan den gedoopte betuigt, «dat Hij hem als zijn kind aanneemt»; de *Zoon*, «dat Hij hem wascht in zijn bloed»; en de *Heilige Geest*, «dat Hij bij hem wonen wil». Al welke dingen slot noch zijn hebben, tenzij van een wezenlijk uitverkoren lidmaat van Christus. Dit zijnde voor het oog des Heeren, ook al wordt het eerst later in hem werkelijkheid.

Wat echter de *inlijving door den Doop in de Christelijke kerk* (Catechismus vr. 74) aanbelangt, deze moet natuurlijk in het *uiterlijke en zichtbare* eerst volgen; en dit nu is de inlijving door den Doop, waarvan de Catechismus gewaagt, als «ondercheidende ons van de kinderen der ongelovigen» (vr. 74).

Want wierp men nu tegen, dat de Doop niet in de *algemeene* zichtbare kerk, maar

in een bepaalde *instituu*te kerk inlijft, dan vergunne men ons de vraag, hoe men dan ooit aan wederdoop zou kunnen ont-komen bij overgang uit de éne *instituu*te kerk in de andere.

Is toch de Doop in Berlijn speciale inlijving in de *instituu*te Lutherische kerk van Pruisen, dan is een Berlijner die herwaarts komt en alom in een *instituu*te Gereformeerde kerk wil worden ingelijfd, uiteraard gehouden zich nogmaals te laten doopen.

Onze stelling blijft derhalve: 1. Men is lidmaat der gemeente, *dooden men in Christus geheiligd is* (onzichtbare kerk); 2. men wordt ingelijfd in de algemeene zichtbare kerk door den Doop; 3. men treedt als lid der *instituu*te kerk op door de *Belijdenis*.

Opmerkelijk is nog deze uittaling van den heer De Cock:

Neem eens de kinderen van gedoopte doopsgezinden. Zijn ze niet evenzeer als onze kinderen leden der gemeente? En zoo ja, houden ze dan op dit te zijn omdat de ouders hun de gave des doops onthouden? Geen gereformeerde zal dit leweren. Maar dan moet men ook toestemmen, dat er meer leden der zichtbare kerk dan alleen gedoopten en dat er leden van de zichtbare kerk worden ingesloten, die toch werkelijk leden zijn, zoo men den doop als grens der zichtbare kerk aanneemt.

Salvijn zou dit nimmer gezegd hebben. Onze vaders hebben juist om de verwerping van den kinderdoop, het gezelschap der Wederdoopers nooit als *instituu*te kerk erkend.

KUYPER.

De Kerkelijke Kias.

Het was te verwachten, dat de voorstanders van het synodaal genootschap uitermate ontsticht zouden zijn over het ontstaan der Kerkelijke Kassen. Zij hadden blijkbaar gehoopt, de Gereformeerden die niet langer zich aan het Synodaal bestuur willen onderwerpen tot uittreding uit de Gereformeerde Kerk te kunnen noodzaken, evenals zij indertijd de nu zich noemde Christelijke Gereformeerden hebben gedaan. Ook deze scheiden zich slechts van het genootschap af, en beweerden te recht tot de ware gereformeerde Kerk te behooren. Doch zoolang zij onder hun *ware naam* optreden, trad het Synodaal genootschap, door de Regeering krachtig gesteund, hun in den weg. Het was hun daardoor onmogelijk om eenig goed op hun *eigen naam*, n. dien van «Gereformeerde Kerk te ...», te doen plaatsen. Toen hebben zij zich behelpen door het aannemen van een anderen naam, maar tevens zoodoende der Synodalen valsche voorstelling dat de Christ. Gereformeerden een *nieuwe* Kerk stichtten, zeer krachtig in de hand gewerkt.

Het is juist deze loop der zaak, die de hereniging van «Agescheidenen» en «Doleerenden» bemoeilijkt. Laatsgezonden hebben nu «Kerkelijke Kassen» opgericht. Doch thans pogen de Synodalen der gemeente diets te maken, dat de Gereformeerden als particuliere gezelschappen, niet als Kerken, optreden.

Ik wensch geene moeite te doen om de Synodalen, die trouwens niets met onze zaken te maken hebben, te overtuigen. Doch nu ook Christelijke Gereformeerde broeders door die voorstellingen der vijanden op het dwaalspoor schijnen te geraken, veroorloof ik mij een poging te wagen, om aan te toonen, dat de instelling der Kerkelijke Kias, niet alleen als noodbrug maar ook op zichzelf, geheel in ons hedendaagsch Gereformeerde kerkrecht past. Dit zal duidelijk worden, indien men het volgende met eenige aandacht wil lezen.

Te allen tijde heeft de Christelijke Kerk de zorg voor de tijdelijke goederen aan andere dan aan geestelijke colleges opgedragen. Eeuwenlang was daarom het beheer van het kerkegoed niet eens direct in handen der Kerk zelve, maar in handen van de Overheid. Deze *dienst*, door de Overheid aan de Kerk bewezen, werd vaak op hoogen prijs gesteld. Maar de geschiedenis heeft geleerd, dat de Overheid dikwijls van haar overmachtige positie gebruik maakte om de Kerk naar haren zin te setten, of zelfs om haar van haar eigendom te berooven.

Gedurende de Republiek was de Overheid, althans in naam, Gereformeerd, en was het gevaar voor misbruik niet zóó groot als later; otachoon ook in dien tijd de Kerk feitelijk te veel van de Overheid afhing, juist omdat deze op het gebied van het kerkegoed zoo groote macht bezat.

Toen de Overheid niet langer, zelfs niet meer in naam, Gereformeerd was, werd de toestand veel gevaarlijker. Vandaar, dat Koning Willem I in staat was, de vrijgeworden Gereformeerden (Agescheidenen) van al hun goed te berooven, en dit ter beschikking te laten van het op onwettige wijze door hem aan de Kerk opgedragen bestuur.

Intusschen drong het besef dat onze eerste Koning iets onrechtmatigs gedaan had, — dat Z. M. dit zelf niet ingezien heeft staat bij mij vast — meer en meer door, totdat de thans regerende Koning in 1866 besloot, het beheer der goederen aan de Kerk zelve terug te geven.

Wat is toen geschied? Op deze vraag vestig ik, tot goed verstand van het volgende, de bijzondere aandacht.

De Kerkeraden, op dat oogenblik de eenige bestuurders der Kerk, zouden in gewone omstandigheden misschien de aangewezen colleges zijn geweest, om het nu vrijgevallen beheer op zich te nemen. Dit deden zij echter niet, en omdat zij in het synodaal verband zaten, en omdat zij

zich nooit m hadden inge Toen hee alagen. De g kerk, maar het bestuur. aan een be met het ke bestuur van deren dier v gemeente ha ning heeft o zóóverre wee Intusschen dat deze to lig is. Vooreerst goeddunkt. waardoor au geestelijk be vloed wordt bestuur opdr die niet ondu Zoodra een i Gereformeer leden der g stemmen zoo die Kerkerad liest. Hetzel gemeentede wenschen te b dit niet geg door, dat de de Gereform voudigste red weigert te i van dat be staat.

Een ander tuten niet b gemaakt, en i gewijzigd zo hoeft te ver den eens geld drag moester vinden dat ge zou geven, o lijk credit. A niet weten, i meente *geho*. Er zijn no Doch het aan doen gevoelt kerkegoed th kerk als ge de gemeentel 2°, dat de Ke heid op die g gelden; 3°, d ren oplevert, i den voorkome a. na 1866 vereeniging b erkennen; b. in hunne er een behoor de Kerkvoogd Over dezel tot ophefderi Indien in i zij laare statu goedkeuring a gesonden, en den, wie voor der gemeente hoe de statute dan zou haai veilig en klaar den dat destij het synodaal v zelfstandighe niet vaststond Gereformeerde Kerk behoort schrijven, dat waren voor ee 't Zou temin of synodale i tot afkeuring bewogen.

De Christel dan ook zeer en Kerkvoogd mogen komen dat huane Ke hankelijk teger den komen te zij de toelev raden, en also de zorg over l Ik zal niet i kan dat niet. het, dat ook e n.l. deze, dat maken, waarin diegenen leden zoodanig erke voor het bestu Op die wijs buiten het be de Kerkvoogd van den Kerk Kerkvoogdij d eenvoudig doo suur worden g voegtheid ver Door de ker onder het om teleden, — n.l. raad als hooa men ook dit kerkelijke goe len van het ge Of er later een nieuw de vrij tracht te legge goederen vern dan voor die Want haar eig regelen van b zoo talrijke zee ten kan eene

1) Dat zoo te reijden aan ma niers heeft een B langen te doen. U eenverschillig. De Kerkeraad nooit te

kerk inlijft, g, hoe men kunnen ont-instituair

speciale in-ersche kerk-er die her-instituair- n ingelijfd, als te laten

1. Men is- n men in-are kerk);- algemeene- 3. men- rk op door

lating van

ople doops- is onze kin- ja, houden- ouders hun- een gerefor- moet men- n der zicth- ten en dat- worden uitge- n, zoo men- kerk aan-

gd hebben- de verwer-gezelschap- instituair

KUYPER.

8.

de voor- moetschap- over het- Zij had- ormeerden- godaal be- tredting uit- nen nood- zich noe- en hebben- ich slechts- veerden te- e Kerk- nder hun- Synodaal- ge krachtig- t was hun- ed op hun- formeerde- Toen heb- aannemen- vens zoo- orstelling- ne nieuwe- de hand

ik, die de- en Dolee- en heb- ppericht- n der ge- Gerefor- ppen, niet

n om de- net onze- vertuigen- ormeerde- der vija- geraken, n, om aan- kerkelijke- ar ook op- sch Ge- uidelijk- nde met

ijke Kerk- en aan- ges opge- t het be- ns direct- e in han- dienst, k bewe- gesteld, i, dat de- machthe- erk naar- haar van

le Over- n, en was- 66 groot- tijd de- Overheid- t gebied- t macht

r, zelfs- rd was, er. Van- nat was, (Aige- rooven, t het op- de Kerk

at onze- gedaan- ingesien- en meer- Koning- oederen

e vraag- het vol-

blik de- den in- de aan- het nu- nemen- t zij in- ndat zij

zich nooit met de zorg voor het stoffelijke hadden ingelaten.

Toen heeft men een anderen weg ingeslagen. De gemeentelieden hebben, niet als kerk, maar als *eene gewone vereniging*, het bestuur van het kerkegoed opgedragen aan *een bestuur*. Dat bestuur handelt nu met het kerkegoed juist evenzoo, als het bestuur van een vereeniging met de goederen dier vereeniging handelt, ofschoon de gemeente hare statuten niet door den Koning heeft doen goedkeuren, zoodat zij in zóó verre weer *als kerk* schijnt op te treden.

Intusschen valt het niet te ontkennen, dat deze toestand zeer verward en onveilig is.

Vooreerst doet elke gemeente wat haar goeddunkt. Zij kan bepalingen maken, waardoor aan den Kerkeraad, dus aan het geestelijk bestuur der gemeente, alle invloed wordt ontnomen. Zij kan b. v. dat bestuur opdragen aan Joden of Roomschen, die niet onder de kerkelijke censuur vallen. Zoodra een gemeente in haren Kerkeraad Gereformerd blijkt te zijn, kunnen de leden der gemeente bij meerderheid van stemmen zoodanige bepalingen maken, dat die Kerkeraad feitelijk het gebruik verliest. Hetzelfde kan plaats hebben, als de gemeentelieden een modernen Kerkeraad wenschen te bemoeilijken. Dat tegenwoordig dit niet gevoeld wordt komt alleen hierdoor, dat de Overheid, partij kiezende tegen de Gereformeerden, in strijd met de eenvoudigste rechtsbeginselen het *feitelijk best* weigert te eerbiedigen, en de schenders van dat bezit openlijk of oogluikend bijstaat.

Een ander groot bezwaar is, dat de statuten niet behoeven te worden *openbaar* gemaakt, en elk oogenblik kunnen worden gewijzigd zonder dat het publiek dat behoef te vernemen. Indien de Kerkvoogden eens geldleeningen van aanzienlijk bedrag moesten sluiten, zouden zij onder vinden dat geen voorzichtig man hun crediet zou geven, of het moest zijn een persoonlijk crediet. Want de geldschieders kunnen niet weten, aan welke bepalingen de gemeente gebonden is.

Er zijn nog tal van andere bezwaren. Doch het aangevoerde is voldoende om te doen gevoelen, 1°, dat het beheer van het kerkegoed thans in handen is, niet van de kerk als georganiseerd lichaam, maar van de gemeentelieden als gewone vereeniging; 2°, dat de Kerkeraad evenmin als de Overheid op die goederen enige macht kan doen gelden; 3°, dat deze toestand vele bezwaren oplevert, die alle zouden kunnen worden voorkomen, indien:

a. na 1866 de gemeentelieden zich als vereeniging bij de regering hadden laten erkennen;

b. in hunne statuten gezorgd hadden, dat er een behoorlijke band ontstond tusschen de Kerkvoogdij en den Kerkeraad.

Over deze laatste punten nog een woord tot opheldering.

Indien in 1866 de gemeenten, zoodra zij hare statuten gemaakt hadden, die ter goedkeuring aan de Regering hadden opgezonden, en daarin duidelijk gezegd hadden, wie voortaan als stemhebbende leden der gemeenten waren te beschouwen, en hoe de statuten konden worden veranderd, dan zou haar rechtstoestand thans volkomen veilig en klaar zijn. Maar de gemeenten konden dat destijds niet doen, omdat zij onder het synodaal verband stonden, terwijl hare zelfstandigheid werd betwijfeld. Zoolang b. v. niet vaststond, dat alleen de belijders der Gereformeerde leer tot de Gereformeerde Kerk behooren, kon men niet in de statuten schrijven, dat de Kerken alleen beschikbaar waren voor een Gereformeerden Kerkeraad.

't Zou tenminste de vraag geweest zijn, of synodale invloeden de Regering niet tot afkeuring der statuten zouden hebben bewogen.

De Christelijke Gereformeerden hebben dan ook zeer wel gevoeld, dat Kerkeraad en Kerkvoogdij niet met elkaar in botsing mogen komen, en daarom zorg gedragen, dat hunne Kerkvoogden niet geheel onafhankelijk tegenover hunne Kerkeraden konden komen te staan. Maar daartoe moesten zij de toevlucht nemen tot hunne Kerkeraden, en alzoó dezen direct of indirect met de zorg over het kerkegoed belasten.

Ik zal niet zeggen, dat dit niet mag. Ik kan dat niet beoordeelen. Maar zeker is het, dat ook een andere weg mogelijk is; n. l. deze, dat de leden der Kerk statuten maken, waarin zij bepalen: 1°, dat alleen diegenen leden zijn die de Kerkeraad als zoodanig erkennen; 2°, dat die leden zelve voor het bestuur van het kerkegoed zorgen.

Op die wijze blijft de Kerkeraad *geheel buiten het beheer*, en kan toch het beheer, de Kerkvoogdij, nooit iets *tegen het gezag van den Kerkeraad* ondernemen. Als de Kerkvoogdij dit mocht beproeven, zou zij eenvoudig door den Kerkeraad onder censuur worden geplaatst ¹⁾, waardoor haar bevoegdheid vervallen zou.

Door de kerkelijke goederen te brengen onder het onmiddellijk beheer der gemeentelieden, — n. l. van hen die door den Kerkeraad als zoodanig erkend zijn — bereikt men ook dit voordeel, dat voortaan de kerkelijke goederen geheel naar de regelen van het gewone recht worden beheerd. Of er later een wetgever optreedt, die opnieuw de vrijheid der Kerken aan banden tracht te leggen, of die in den rechtstitel der goederen verandering poogt te brengen, is dan voor die vrije Kerken onverschillig. Want haar eigendomsrecht staat onder de regelen van het recht van alle overige, zoo talrijke zedelijke lichamen, en die rechten kan een partij niet wijzigen, zonder

dat ook hare eigen belangen daarmee gecmoed worden.

Ik kom nu tot de Kerkelijke Kassen.

De Kerkelijke Kas boogt niets anders, dan wat in het voorgaande is bedoeld. Al bestaat er eene Kerkelijke Kas, toch treedt de gemeente op als Kerk; maar de Kerk heeft niet als zoodanig *beheer van goed*. Zij had dat nimmer en hield zich altijd gaarne daarbuiten. Die Kerk treedt op tegenover elk en een ieder wanneer haar plicht dat meebrengt, en vraagt daarom nooit aan de Overheid erkenning; want zij is *vóór* alle Overheid, en mag daarom ook tegenover haar optreden.

Maar de leden dier Kerk brengen goed bijeen tot onderhoud van leeraars en eredienst. Het beheer van dat goed blijft in hunne handen. Dat is uitsluitend, mis maar gezorgd wordt, dat die leden, *zoodra zij het geestelijk gezag van den Kerkeraad miskennen*, onschadelijk kunnen worden gemaakt.

Leest men nu de statuten der Kerkelijke Kas, in verband met de daaruit voortvloeiende huishoudelijke reglementen, die voor de leden even verbindend zijn als de statuten zelf, dan zal men ontwaren, dat die reglementen geheel op bovenstaande beginselen zijn geschild.

Met het optreden der Kerk als geestelijke instelling heeft de Kerkelijke Kas niets hoegenaamd te maken. Voor de Kerk treedt alleen en uitsluitend de Kerkeraad op. Wil de Overheid naar dezen niet luisteren, dan is dit haar zaak; maar zij kan de Kerk niet beletten haar plicht te doen.

Heeft de Kerk behoefte om niet als geestelijk wezen, maar als goederenbezitter op te treden, dan vormen hare leden eene vereeniging door de Overheid erkend; maar die leden en hun bestuur kunnen volgens die reglementen zelf niet langer als zoodanig bestaan, dan de Kerkeraad wil. De rechter heeft daarbij niet te oordeelen over de bealissingen van de Kerk, maar alleen te vragen: staat het lid op het boek, daartoe door de statuten zelf aangegeven; een boek, dat in handen is van den Kerkeraad. Tegen dat uitwendig waarnembaar feit is natuurlijk niets in te brengen.

Ik durf daarom gerust beweren, dat, zelfs nadat onze Gereformeerde Kerken ook door de Overheid als de oude Gereformeerde Kerk zullen zijn erkend, zulke eene inrichting van het bestuur van het kerkelijk goed mij zeer wenschelijk voorkomt; althans oneindig beter, dan het bestuur, zooals dit thans in onze Kerken door Kerkvoogden wordt uitgeoefend.

Slechts ééne nieuwigheid is ingevoerd, die, hoewel volkomen onschuldig, later weer kan verdwijnen.

Er zijn n. l. goederen, die door het geestelijk lichaam zelf, te weten door de diaconie, dienen te worden beheerd. Ten aanzien van dat beheer moeten de diaconieën geheel vrij blijven.

Evenwel kunnen, zoolang de Gereformeerde Kerken niet door de Overheid erkend worden, de diaconieën niet meer zelfstandig in rechten optreden. Daarom stellen zij nu een gemachtigde aan, die voor haar optreedt, natuurlijk zonder in rechten haar lastgever te kunnen noemen, zoolang althans de rechter het wettig bestaan van dien lastgever niet erkent. Die gemachtigde nu is het Bestuur der Kerkelijke Kas. Dit bestuur vervangt niet de diaconie, zelfs niet in haar beheer; het geeft geen cent uit voor haar, en heeft niets hoegenaamd over haar te zeggen; maar de diaconie gebruikt het bestuur om voor haar te teekenen, in rechten op te treden enz.

Hierin zou nu wel iets gevaarlijks kunnen liggen; want als ik iemand voor mij laat optreden, doch ik kan niet zelf in rechten optreden teneinde dien lasthebber te dwingen zijn last goed te volbrengen, dan ben ik ten slotte toch van dien lasthebber afhankelijk.

Maar dit gevaar verdwijnt geheel, wanneer ik dien lasthebber telkens in het niet kan doen verdwijnen, en mijne vrienden in staat kan stellen een beteren waarnemer van mijne belangen te benoemen.

Daartoe nu stellen de statuten der Kerkelijke Kas den Kerkeraad te allen tijde in staat. Gesteld dat de bestuurders der Kerkelijke Kas eens afkeurden, dat de diaconie geld uitgaaf voor krankzinnigen, en nu weigerden haar het geld af te geven dat zij te haren behoefte hadden ontvangen. Dan zou de diaconie eener doloerende kerk hen daartoe in rechten niet kunnen dwingen omdat zij niet in rechten kan optreden. Maar de Kerkeraad dier gemeente zou niets anders te doen hebben, dan zulke ontrouw bekeerders en weersprekers van hun geestelijk gezag onder censuur te plaatsen; dan was de zaak terstond uit, want dan zouden zij in het lidmatenboek, dat in het bezit is des Kerkeraads, genoteerd staan als gecensureerd, en zoo volgens hunne eigen statuten onmiddellijk, zelfs zonder als leden te worden afgesneden, het recht om te beheeren verliezen. Nog meer; gesteld eens, dat alle bestuursleden zich aan eene zoo verregaande terzijdestelling van de uitdrukkelijke bepalingen hunner statuten schuldig maakten — een bijkans ondenkbaar geval —, en dus allen tegelijk onder censuur zouden worden geplaatst, dan zou er nog geen gevaar zijn, omdat *elk gemeentelid in zulk een geval gerichtigd is*, de leden saam te roepen tot aanstelling van een nieuw bestuur, tegenover hetwelk het oude, nu vervallen bestuur dan volkomen machteloos en rechteloos zou zijn.

Er is dus m. i. in de optreding der Kerkelijke Kassen als beheerders van kerkegoed even weinig gevaar, als in het optreden van kerkelijke commissies, benoemd door de Kerkeraden, zooals in sommige Christelijke-Gereformeerde Kerken geschiedt,

en ik geloof dat, zoo de Christelijke Gereformeerden goedgevonden hun kerkelijk beheer ook thans nog op dezelfde leest te schoeien, als de vrijgemante Gereformeerde Kerken hebben gedaan, hunne rechtspositie dezelfde zou blijven, en hunne kerkelijke zelfstandigheid daardoor in geen deele zoude verminderen. Alleen zou datgene wat tot dusver op naam der Kerk verworven en geboekt is op dien naam moeten blijven, al werd het beheer daarvoor voortaan opgedragen aan het door henzelf benoemde bestuur eener Kerkelijke Kas.

Hetzelfde geldt van alle kerken, die zich aan het Synodaal bestuur onttrekken, onverschillig of de Regering ze alsdan al of niet als zelfstandig Kerken verkent te erkennen.

A. F. DE SAVORNIN LOHMAN.

Amsterdam, 16 Januari 1888.

Uit de Pers.

In de N. Prov. Gen. Cour. wordt het publiek behandelen van huishoudelijke aangelegenheden ter sprake gebracht. Met name de publieke behandeling van de huishoudelijke aangelegenheden der staatkundige partijen.

Uit dit betoog is het onderstaande waard ook voor de kerkelijke aangelegenheden overwogen te worden.

De antirevolutionairen, die hunne vergaderingen niet houden in het openbaar, maar in kleine, begrensde en schijnbaar geheime, en inderdaad ook geheime, dus naar onze meening den juiste weg. Zoo ook juchten wij het besluit toe van het bestuur der te Groningen gevestigde antirevolutionaire kluisevereeniging „Nederland en Oranje“, die het ontwerp van een nieuw reglement heeft publice gemaakt reeds voordat het is onderworpen aan de goedkeuring der leden. Deze en de nieuwe kluise die er over denken zich bij hen te voegen, hebben nu den tijd om daarover een oordeel te vellen.

Daarentegen handelen zij, die hunne kluisevergaderingen in het openbaar houden, o. l. zeer dwaas. Immers, dan geven zij en onmogelijk zijn hunne vrijheid van overleg, en aanleiding tot verkeerde oordeelstellingen. De niet tot de vereeniging behorende tegenwoordigen leden, die zich te oogen over en hun oordeel te doen niet al hetgeen besproken wordt. En altemin is het wenschelijk, dat aan het groote publiek ter oore komt, waarom een zeker getal liezers wel den een en niet den anderen, al behooren beiden tot hunne geestesverwanten, tot kandidaat hebben gekozen. Zij willen niet vervallen in de fout der liberalen, die in 1866, op een bepaald, van G. onder hi niet weinig verstand bedield is. Gij kunt die meening gerust nimen in een besloten gezelschap, maar zoudt gij het ook willen doen in een openbare vergadering? Zeker niet, omdat dit voor die personen, wordt er ook geen kwaad van hen gezegd, minder aangenaam is. En zoo zal allicht een candidatuursing vinden, die hij vrije bespreking niet in aanmerking genomen zou weinig althans om de eene of andere reden minder gewenscht zou zijn gezicht.

Wij vertrouwen alzo, dat de antirevolutionairen rustig zullen voortgaan op den rechten door hen ingeslagen weg.

Geldt veel hiervan ook niet op kerkelijk terrein?

Niet slechts toch, dat men zichzelven op die wijs noodeloos verzwakt, maar men legt ook den last der noodzakelijke gedeeltheden en verschillen te zeer op schouders die daarvoor niet berekend zijn.

Het grotere publiek moet, om zijn geestdrijf te behouden, in een ideale voorstelling blijven leven.

Zoo is het met onze vaderlandsche geschiedenis. Zoo is het in het huizegezin, waar vader en moeder verkeerd doen, door aan de kinderen mogelijke verschillen te laten merken. Zoo is het in den krigsraad, waaruit bange zorg nooit naar de troepen moet nagaan, of ze zijn ontmoedigd. Zoo is het op staatkundig terrein. En zoo ook in de kerk.

Dat maar alles uitmaken wat ge weet, en zeggen wat u voor den mond komt, is valsche royaliteit; het is liefdeloos het is onbescheiden.

David wist ook te spreken, „hoe hij heimelijk geraadslaagd had“.

Binnenskamers moet het leed gedragen, voor het publiek houde men, ook bij gedeeltheid, elkanders eere op.

Dat ook de Gereformeerden in den lande it mochten bedenken.

KUYPER.

Diaconaal congres, gehouden te Utrecht den 2den en 3den Februari 1888, in het Gebouw voor kunsten en wetenschappen.

Namens de regeringscommissie, benoemd in het synodaal convent van Nederd. Gereformeerde kerken (doloerende), gehouden te Rotterdam in Juni 1887, en bestaande uit de brs. Dr. N. A. de Gaay Fortman te Amsterdam, Dr. Mr. W. van den Bergh te Voorthuizen en Dr. H. Hoekstra te Utrecht, opende Dr. H. Hoekstra op Donderdag 2 Februari des avonds te 6 ure het diaconaal congres.

Enkele predikanten, vele onderlingen en een aanzienlijk getal diaconen benevens belangstellenden waren aanwezig. Lezen en zing kerken waren bij de opening van het congres vertegenwoordigd, terwijl dat getal den volgenden dag ruim zeventig bedroeg.

Onder de meer dan 350 aanwezigen werd ook opgemerkt de heer doent H. de Cock, afgevaardigd door den kerkeraad der Chr. Ger. gemeente te Kampen.

Na gebied, het lezen van 2 Cor. 8 en het zingen van Ps. 146: 5, 6 en 7 stelde Dr. Hoekstra namens de regeringscommissie voor als *praez* voor de vergaderingen aan te wijzen Dr. N. A. de Gaay Fortman, als *assessor* Dr. W. van den Bergh, als *scriba* Dr. J. G. Sikkeld en den heer W. H. van Schaick; terwijl aan de broeders H. de Wilde en Jb. van Oversteeg opgedragen wordt, het verslag voor de pers op te maken.

Deze regeling werd goedgevonden: doch ook Dr. Hoekstra werd als assessor aangewezen.

In zijn openingswoord wijst de voorzitter, Dr. de Gaay Fortman, er op hoe het allen bekend is, dat er een diaconie is, maar slechts aan weinigen, want de diaconie is. Aan de meesten is het werk der barmhartigheid in zijn rijken

omvang onbekend gebleven. En het moet gezegd worden, dat niet alleen in deze en voorgaande eeuw dat werk slechts gebrekkig verstaan wordt, maar dat ook in vroegere eeuwen daaraan te weinig de aandacht gewijd is. Hoe ernstig de strijd onzer Gereformeerde kerken tegen Rome ook was om de zuivere belijdenis en de rechte uitoefening en handhaving van de ambten van *leeraar* en *ouderling*, het ambt der *barmhartigheid* ontving slechts een gering deel van de aandacht. Toen de bekende Koelman in de classis Walcheren tot reformatie opriep, had hij het oog op leeraars en onderlingen, doch op de diaconen deed hij weinig. In zijn werk over „de ambten“ geeft hij aan het diaconambt ternauwernood een paar bladzijden.

God schonk thans weer een nieuwe reformatie. Zij er dan nu niet alleen een zuivering in de leer, in de bediening van het leeraars- en onderlingambt, maar ook in de bediening van het ambt der diaconen. Bevend worde de eerste stap gedaan, daar de weg, die tot zuivering zal leiden, duister en moeilijk zal zijn. Dat het gevoel van geringheid het ootmoedig gebed bewerkte om, klein in onszelf, door God geleerd te worden; — dan zal dit diaconaal congres niet onvruchtbaar zijn. Niet om het laatste woord te hebben, moet het der vergadering te doen zijn; maar om in broederlijke liefde te overleggen, wat er te verrichten valt, opdat de eerste stappen op dat verwaarloosde terrein kunnen gedaan worden. God zelf, zoo eindigde de voorzitter, leide daartoe de besprekingen!

Mededeeling wordt gedaan van een schrijven van de kerkeraden van Berlicum, Zuidwilde, Reitsum en Vlaardingen, die verhienderd zijn zich op het congres te doen vertegenwoordigen.

De voorzitter stelt nu aan de orde de behandeling van het eerste punt der agenda:

De bediening der barmhartigheid, in te leiden door Dr. N. A. de Gaay Fortman.

Naar aanleiding van het gehoorde worden de volgende punten besproken:

A. De verhouding van diaconie en overheid.

B. De verhouding tot de diaconieën van het synodale, Lutherse kerkgenootschap, enz. en stichtingen van weldadigheid.

C. Hoe moet de diaconie de noodige middelen verkrijgen?

D. Hoe behoort de verzorging te geschieden?

Bij de bespreking van het eerste punt wordt mededeeling, hoe in het staatsverslag van 1884 geklaagd wordt, dat zooveel van de diaconen afgeschoven wordt op het burgerlijk armbestuur vooral in de provincien, Friesland, Groningen, Drente en Noord-Brabant. De oorzaken van dit treurig verschijnsel worden breedvoerig besproken. Ten slotte vereenigt zich het congres met het beginsel, in deze resolutie uitgedrukt:

Inszooverre de overheid nog de armenzorg aan zich trekt, is dit een getuigenis tegen de kerken in haar verschillende organen en moet stelselmatig beproefd worden, een armenzorg der overheid overbodig te maken, op dergelijke wijze als dit op het gebied van het onderwijs geschiedt. „Hunne schilden (het is een schande!) beminnen het Woord: Geef!“

Wat de verhouding tusschen de diaconie en de instellingen van liefdadigheid betreft, wordt er op gewezen, dat alle verzorging der armen, die niet geschiedt in den naam van onzen Heere Jezus Christus en onder erkenning van Hem als den Koning der kerk, een *miskenning* is van zijn rechten en van zijn heerlijkheid en een klacht tegen zijn kerk. De moeielijkheden, die zich op dit punt in de praktijk voordoen, werden niet verzwegen. Uit de besprekingen bleek maar al te zeer, hoe groot de schuld is, die in dezen op de kerken en de diaconieën rust. Doch hoezeer gevoelende, welke in het oog der menschen onoverkomelijke bezwaren bestaan, werd toch algemeen erkend, hoe geheel volgens Gods Woord deze resolutie is:

Inszooverre vereenigingen en stichtingen, buiten verband met de kerken en hare organen, voor de ellendigen zorgen, moet met schuldbelijdenis wegens jarenlang plichtverzuim dit beschouwd worden; en de gebreken prikkel worden tot nauwer verband met de kerken en hare ambten en tot toetsing van allen arbeid aan de eischen van Gods Woord. „Hij zond zijn Woord uit en heelde hen en rukte hen uit hunne kluften.“ Ps. 107: 20.

Het derde punt: „Hoe moet de diaconie de noodige middelen trachten te verkrijgen?“ gaf gelegenheid het „kapitaliseeren“ te bespreken en... te bespreken, eveneens het aanvaarden van kapitalen, geschenken onder voorwaarden, die het rechte gebruik voor de armen belemmeren. Het collecteren aan de huizen van *idioten* wordt afgekeurd. Als beginsel in dezen wordt door het congres uitgesproken:

Wie geeft, geeft den Heere; legt het op zijn tafel. Van zijn tafel bedient de diaconie.

Wegens het late uur wordt de bespreking van punt D tot den volgenden dag uitgesteld. Dr. G. Ringnalda sluit met dankzegging.

Vrijdag, 3 Februari.

Het congres werd te 10 ure met gebed, het zingen van Psalm 68: 10 en het lezen van Gods Woord door den praeses geopend.

De vergadering hield een aangenamen aanblik aan. Broeders uit verschillende provincien, merkbare aan de kleederdracht, zaten hier bijeen. Maar of men Pries was dan wel Zeeuw, Hollander of Geldersman, ééne zaak, één belang had hier alle provincialisme vanzelf weg doen vallen. Zij was de zaak der reformatie ook op het terrein der diaconie; het was het belang der ellendigen naar den geest en naar het lichaam.

Het punt, dat in de avondvergadering wel was genoemd, doch niet behandeld, kwam nu aan de orde. Na enige bespreking, die zich bepaalde tot de vraag, of de diaconie zich ook met het oprichten of onderhouden van scholen behoort te belasten, werd — aangezien het hier detailspunt betrof — door Dr. C. Schot voorgesteld, zich aan het bespreken van beginselen te houden, die eerst met te maken, waarna dan de praktische zijde zou kunnen besproken worden. Dit voorstel vond bijval en de praeses gaf nu het woord aan Dr. Mr. W. van den Bergh, die het punt: *De bedienende personen* zou toelichten.

Aan alle kennis der verlossing moet, zegt referent, kennis der ellende voorafgaan. Geen weeropleven kan verwacht worden, als er geen kennis is der zonde.

Daarom ook: *Geen diaconaat buiten de zonde*.

Den recht besef van de zonde en de ellende is noodig. Geen herstel komt er, wanneer de diaconieën zich tegenover de zonde pansch onmachtig gevoelen. De zonde heeft de diaconie noodig gemaakt. De nooden en de ellende

moet men niet alleen beschouwen om ze te lenigen, maar als getuigen tegen onze kerken. En reeds hieruit blijkt, dat er een verband is tusschen predikant en diacon.

Referent drukt dit uit in de volgende resolutie, met welker strekking het congres zich vereenigt:

Er is geen diaconaat buiten de zonde. Het wortelt in het Goddelijk mededoogen met het lijden des doods, dat om der zonde wil Gods schepsel overkomt. Het daalt af van den Vader der barmhartigheden en den God aller vertroosting.“ (2 Cor. 1: 3).

Als God evenwel deed naar recht, zouden allen arm en ellendig zijn, zouden wij allen mismaakt ter wereld komen. Referent wijst hier ook op de malaise in handel en nijverheid, op de werkloosheid en op zoovle noodden in de maatschappij, en zegt met het oog hierop, dat de gemeente zich meer in het gebied te begeven hebbe. De resolutie, waarin dit alles is uitgedrukt en waarmede het congres zich kon vereenigen, luidt:

Iets van het mededoogen (hierboven genoemd) werkt reeds in de algemeene tegenwoordige genade. Anders zouden wij allen levend ter helle varen. Klaagliederen 3: 22.

De taak der diaconie besprekende, zegt referent, dat die eigenlijk niet is het uitreiken van geld. In geheel Gods Woord is geen sprake van „bedelen“, herbergen, bezoeken, enz., dat is de taak der Christelijke liefde en barmhartigheid. Persoonlijke aanraking is noodig. Niet alleen moet de kerkeraad de zondaren vóór zich laten komen, maar persoonlijk bezoeken ook in de steegen en straten onzer steden. In Amsterdam is, naar aan spreker werd mededeeling, voorgesteld de „bedeeling“ te brengen bij de armen. Niet de armen moeten eigenlijk tot den diacon, maar *deze* tot de armen gaan. Door de persoonlijke aanraking kan de kerk weder tot eere komen in de maatschappij. En wanneer de diaconieën haar arbeid ontplooiën, dan zal het geld, dat haar nu onwettig onthouden wordt, haar ruimschoots worden geschonken, dan zal er zegen op haar arbeid zijn. Referent drukt deze beginselen uit in de volgende resolutie:

In de kerk verkrijgt het Goddelijk mededoogen een gewijzigd karakter. Het gaat door menschen. Niet door natuurbeschikking, maar door persoonlijke aanraking der liefde (Matth. 25: 35, 36, 40).

Alleen Jezus Christus is de eenige, die in dezen werken kan. Alle mededoogen daalt alleen van Hem af. Niemand boven ons dan Jezus Christus. En iedere diaconie, die dat niet bevest, is geen diaconie of, zooals het in de voorgestelde resolutie luidt:

De Bedienaar van dit diaconaat is de Middelaar. Hij alleen (Joh. 14: 5). De Christen, die als diacon optreedt, is dit slechts door de verborgen gemeenschap met Hem, als lidmaat van Hem, het Hoofd, als door Hem in het ambt gesteld. Alle diaconie, die dit mist, is geen diaconie.

Voorts wijst referent er op, dat het priesterslijk, het koninklijk en profetisch ambt nauw vereenigd zijn. Er is gevaar, dat op het hoogepriesterlijk ambt van den Christus te weinig gewezen wordt, in de tuchttoefening zoowel als in het diaconaat. Als men zich alleen bepaalt tot het genden van een enkelen brief tot den kerkeraad, dan verliest men dat ambt te veel uit het oog. Nog meer dan aan een koninklijk hebben we behoefte aan het hoogepriesterlijk ambt.

Referent drukt dit aldus uit:

Het diaconaat behoort niet tot het profetisch, niet tot het koninklijk, maar tot het priesterslijk ambt van den Christus. En in den kerkeraad is de bedienaar des Woords profetisch, de onderling koninklijk, en de diacon priesterslijk werkzaam. Niet volstrekt gescheiden, maar in hoofdzak (Joh. 13: 14).

Spreker zegt vervolgens, dat eigenlijk elk lid der gemeente een predikant, een onderling en een diacon is in 't klein. Het zelf weer optreden in kleinen kring is noodig. Ieder toch heeft in zijn kring tucht uit te oefenen, niet alleen de onderlingen. In een gezegende kerk heeft een onderling weinig te doen; terwijl ook de diaconie er niet is om het ambt der geloovigen overbodig te maken. Of, zooals Dr. Van den Bergh het uitdrukt in deze resolutie:

Alle geloovigen staan in het diaconaat, zooals Levieten bij de priesters stonden. Alleen, zij oefenen hun ambt persoonlijk en in engeren kring. Namens de kerk doet het de diaconie, die intusschen niet slechts voor de armen en ellendigen heeft te zorgen, maar ook de van God gestelde organen in familie en maatschappij aan hunne roeping heeft te herinneren en verder te handelen overeenkomstig art. 26 kerkenorde.

Referent bespreekt ook de vraag: Hoe krijgen we goede diaconen? Tot op heden wordt daarvan niets of heel weinig gedaan. In oude tijden had men de profetenscholen; maar onze kerken kennen daarvan niets. Spreker betreedt dit gebied met grooten schroom, omdat daarover nog niets geschreven is. Maar hij wijst er toch op, dat er op het gebied van armenverzorging gaven zijn, zoowel als op dat van predikanten, die opgewekt moeten worden. Wanneer de jongelingsvereenigingen in nauwer verband tot de kerkeraden kwamen, dan zouden daar de ambtelijke gaven kunnen opgewekt worden.

(Slot volgt.)

DE WILDE.

Officiële Berichten uit de Ned. Geref. Kerken.

Aan de kerkeraden der Nederd. Geref. kerken (doloerende) bericht de kerkeraad der Nederd. Geref. kerk (doloerende) te Koudekerk, dat hij op Zondag den 29sten Januari 1888 door Dr. G. Vlugs, v. d. m. te Leiderdorp, in het ambt werd bevestigd; dat hij daarna zijn eerste kerkeraadsvergadering gehouden heeft; vervolgens voor zijn geheele kerk den band, die haar tot nu toe aan de synodale organisatie van 1816/52 vasthechtte, verbrak; en eindelijk, dat hij tot de kerkenordering van 1619 terugkeerde, waarover de Heere zijnen zegen gebiede.

De kerkeraad voornoemd.

A. VAN VLIET.
N. FRANKEN.
B. DE JONGE.

Aan de kerkeraden der Nederd. Geref. kerken (doloerende) bericht de kerkeraad der Nederd. Geref. kerk (doloerende) te Hazerswoude, dat hij op Zondag den 29sten Januari 1888 door Dr. G. Vlugs, v. d. m. te Leiderdorp,